

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHỆ THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

ĐOÀN TRỌNG HIẾU

**PHƯƠNG PHÁP LẬP LUẬN XẤP XỈ TỐI ƯU DỰA TRÊN
ĐẠI SỐ GIA TỬ VÀ ỨNG DỤNG TRONG ĐIỀU KHIỂN MỜ**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC MÁY TÍNH

THÁI NGUYÊN - 2020

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHỆ THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

ĐOÀN TRỌNG HIẾU

**PHƯƠNG PHÁP LẬP LUẬN XẤP XỈ TỐI ƯU DỰA TRÊN
ĐẠI SỐ GIA TỬ VÀ ỨNG DỤNG TRONG ĐIỀU KHIỂN MỜ**

Chuyên ngành: KHOA HỌC MÁY TÍNH

Mã số: 8.48.01.01

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC MÁY TÍNH

Người hướng dẫn khoa học: TS. NGUYỄN DUY MINH

THÁI NGUYÊN - 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan kết quả đạt được trong luận văn là sản phẩm của cá nhân dưới sự hướng dẫn khoa học của TS. Nguyễn Duy Minh. Trong toàn bộ nội dung luận văn, những nội dung được trình bày là của cá nhân hoặc tổng hợp từ nhiều nguồn tài liệu khác nhau. Tất cả các tài liệu tham khảo đó đều có xuất xứ rõ ràng và được trích dẫn hợp pháp.

Tôi xin chịu trách nhiệm và chịu mọi hình thức kỷ luật theo quy định cho lời cam đoan của mình.

Thái Nguyên, tháng   năm 2020

Tác giả

Đoàn Trọng Hiếu

LỜI CẢM ƠN

Em xin gửi lời cảm ơn chân thành đến TS. Nguyễn Duy Minh - người hướng dẫn khoa học, thầy đã định hướng và nhiệt tình hướng dẫn, giúp đỡ em trong quá trình làm luận văn.

Em xin gửi lời biết ơn sâu sắc đến quý thầy cô giáo trường Đại học Công nghệ thông tin và Truyền thông; Viện công nghệ thông tin thuộc Viện hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam đã truyền đạt những kiến thức và kinh nghiệm quý báu cho chúng em trong thời gian học tập.

Xin chân thành cảm ơn các bạn bè, đồng nghiệp, ban cán sự và các học viên lớp cao học CK15, những người thân trong gia đình đã động viên, chia sẻ, tạo điều kiện giúp đỡ trong suốt quá trình học tập và làm luận văn.

Thái Nguyên, tháng   năm 2020

Tác giả

Đoàn Trọng Hiếu

MỤC LỤC

MỤC LỤC	iii
DANH MỤC BẢNG	vi
DANH MỤC HÌNH	vii
DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU VÀ CHỮ VIẾT TẮT	viii
MỞ ĐẦU	1
CHƯƠNG 1: GIỚI THIỆU MỘT SỐ KIẾN THỨC CƠ SỞ	3
1.1. Biến ngôn ngữ, mô hình mờ	3
1.1.1. Biến ngôn ngữ	3
1.1.2. Mô hình mờ	4
1.2. Đại số gia tử	5
1.2.1. Độ đo tính mờ của các giá trị ngôn ngữ.....	7
1.2.2. Hàm định lượng ngữ nghĩa	10
1.2.3. Đại số gia tử tuyến tính đầy đủ	12
1.2.4. Khái niệm ngưỡng hiệu chỉnh định lượng ngữ nghĩa.....	14
1.3. Phương pháp lập luận xấp xỉ mờ đa điều kiện	15
1.4. Bài toán tối ưu và giải thuật di truyền	17
1.4.1. Bài toán tối ưu	17
1.4.2. Giải thuật di truyền.....	18
1.4.2.1. Các khái niệm cơ bản của giải thuật di truyền.....	18
1.4.2.2. Cơ chế thực hiện của giải thuật di truyền.....	22
1.4.2.3. Các phương pháp biểu diễn nhiễm sắc thể và các toán tử di truyền chuyên biệt	25

1.4.2.4. Biểu diễn thực	25
1.4.2.5. Các toán tử chuyên biệt hoá	26
1.5. Kết luận Chương 1	28
CHƯƠNG 2: GIẢI PHÁP NHÚNG GA VỚI PHƯƠNG PHÁP LẬP LUẬN XẤP XỈ MỜ DỰA TRÊN ĐẠI SỐ GIA TỬ	29
2.1. Phương pháp lập luận xấp xỉ mờ dựa trên đại số gia tử.....	29
2.2. Các giải pháp tối ưu tham số định lượng ngữ nghĩa	32
2.3. Các giải pháp xác định tham số định lượng ngữ nghĩa tối ưu.....	36
2.3.1. Giải pháp tối ưu các tham số của đại số gia tử	36
2.3.2. Giải pháp xác định mô hình định lượng ngữ nghĩa tối ưu	37
2.3.2.1. Phân tích ảnh hưởng các tham số hiệu chỉnh.....	37
2.3.2.2. Thuật toán xác định mô hình định lượng ngữ nghĩa tối ưu	38
2.4. Phương pháp lập luận xấp xỉ mờ dựa trên đại số gia tử dựa trên các mô hình định lượng ngữ nghĩa tối ưu.....	40
2.4.1. Vấn đề xác định giá trị định lượng ngữ nghĩa tối ưu	40
2.4.2. Sử dụng tham số hiệu chỉnh tối ưu cho phương pháp lập luận xấp xỉ mờ dựa trên đại số gia tử	41
2.5. Tổng kết Chương 2.....	43
CHƯƠNG 3: ỨNG DỤNG PHƯƠNG PHÁP LẬP LUẬN XẤP XỈ TỐI ƯU DỰA TRÊN ĐẠI SỐ GIA TỬ TRONG ĐIỀU KHIỂN	45
3.1. Phương pháp điều khiển mờ truyền thống.....	45
3.1.1. Phương pháp lập luận mờ trong điều khiển mờ.....	45
3.1.2. Phương pháp xây dựng bộ điều khiển mờ dựa trên luật	45
3.1.3. Phương pháp xây dựng bộ điều khiển mờ dựa trên mô hình.....	45

3.1.4. Phương pháp xây dựng bộ điều khiển thông minh dựa trên tri thức và logic mờ.....	45
3.1.5. Bộ điều khiển mờ truyền thống.....	50
3.2. Phương pháp lập luận xấp xỉ mờ dựa trên đại số gia tử trong điều khiển	50
3.3. Phương pháp lập luận xấp xỉ mờ dựa trên đại số gia tử với các mô hình định lượng ngữ nghĩa tối ưu trong điều khiển.....	53
3.4. Ứng dụng.....	55
3.4.1. Bài toán 1: Xấp xỉ mô hình mờ EX1 của Cao-Kandel [9].....	55
3.4.2. Bài toán 2: Bài toán điều khiển mô hình quạt gió cánh nhôm.....	60
3.5. Kết luận Chương 3	65
KẾT LUẬN	66
TÀI LIỆU THAM KHẢO	67

DANH MỤC BẢNG

Bảng 2.1. So sánh các giá trị ΔLNN	35
Bảng 3.1. Mô hình EX1 của Cao-Kandel	55
Bảng 3.2. Các kết quả xấp xỉ EX1 tốt nhất của Cao-Kandel [9]	56
Bảng 3.3. Mô hình SAM gốc - xấp xỉ mô hình EX1	58
Bảng 3.4. Mô hình SAM (PAR_2) - xấp xỉ mô hình EX1	58
Bảng 3.5. Sai số lớn nhất của các phương pháp trên mô hình EX1	59
Bảng 3.6. Số liệu quan sát vào u, ra y trên hệ QGCN	61
Bảng 3.7. Hệ luật điều khiển hệ QGCN (bảng FAM)	62
Bảng 3.8: Mô hình định lượng ngữ nghĩa chứa bộ tham số PAR.....	63

DANH MỤC HÌNH

Hình 1.1. Độ đo tính mờ	10
Hình 1.2. Mã hoá nhị phân biểu diễn các cá thể	20
Hình 1.3. Biểu diễn giá trị của Δ đối với hai lần được chọn.....	27
Hình 3.1. Sơ đồ phương pháp điều khiển CFC.....	50
Hình 3.2. Sơ đồ phương pháp điều khiển FCHA.....	51
Hình 3.3. Đường cong thực nghiệm của mô hình EX1	56
Hình 3.4. Kết quả xấp xỉ mô hình <i>EX1</i> của Cao Kandel	59
Hình 3.5. Hệ thống quạt gió cánh nhôm PP-200	60
Hình 3.6. Phân hoạch mờ đầu vào u	62
Hình 3.7. Phân hoạch mờ đầu ra y	62
Hình 3.8. Đồ thị quan sát hệ QGCN sử dụng FCHA.....	64
Hình 3.9. Đồ thị quan sát hệ QGCN sử dụng <i>FCOPHA</i>	64

DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU VÀ CHỮ VIẾT TẮT

Các ký hiệu:

α	Tổng độ đo tính mờ của các gia tử âm
β	Tổng độ đo tính mờ của các gia tử dương
θ	Giá trị định lượng của phần tử trung hòa
AX	Đại số gia tử
$\underline{AX}^*$	Đại số gia tử tuyến tính đầy đủ
W	Phần tử trung hòa trong đại số gia tử
ε	Ngưỡng hiệu chỉnh định lượng ngữ nghĩa
δ	Tham số hiệu chỉnh giá trị định lượng ngữ nghĩa
c^-, c^+	Các phần tử sinh

Các chữ viết tắt:

DLNN	Định lượng ngữ nghĩa
ĐSGT	Đại số gia tử
QGCN	Quạt gió cánh nhôm
GA	Genetic Algorithm
FMCR	Fuzzy Multiple Conditional Reasoning
FAM	Fuzzy Associative Memory
SAM	Semantic Associative Memory
HAR	Hedge Algebras Reasoning
OpPAR	Optimal - Parameter
CFC	Conventional Fuzzy Control
FCHA	Fuzzy Control using Hedge Algebras
FCOPHA	Fuzzy Control using Optimal Hedge Algebras